

Alexandra Kibysh, Graduate student
Alla Savchenko, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor
State Tax University
Irpin, Ukraine

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-222-7-27>

**RISK OF CONTINUITY OF ENTERPRISES:
PROSPECTS FOR DEVELOPMENT OF ACCOUNTING
AND ANALYTICAL PROVISION OF RECEIVABLES**

**РИЗИК ЩОДО БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI**

Дебіторська заборгованість є одним з найважливіших елементів сучасного бізнесу. Ця проблема особливо актуальна в сучасних ринкових умовах, оскільки багато компаній зіткнулися зі зниженням платоспроможності, через пандемію та воєнні дії. Для підприємств може бути важко, а то й взагалі неможливо досягти високого рівня продажів і вчасно погасити заборгованість. Тому питання ефективного управління дебіторською заборгованістю сьогодні стає одним із першочергових завдань суб'єктів господарювання.

Питаннями обліку та управління дебіторською заборгованістю підприємства розкрито у працях багатьох вітчизняних науковців

та практиків, зокрема: Бенько І.Д., Гуцаленко Л.В., Лучко М.Р., Мазіна О.І., Мельник А.О., Ніколайчук К.В., П'ятигорець Г.С., Рогозний С.А., Сидоренко І.М., Томчук О.Ф., Яцишин С.Р. та ін.

Мета дослідження полягає у вивченні теоретичних та практичних аспектів обліку дебіторської заборгованості, узагальненні існуючих проблем та пошук їх вирішення, з урахуванням умов економічної нестабільності.

Облік дебіторської заборгованості в сучасних реаліях є важливим питанням, оскільки поточний фінансовий стан українських компаній характеризується збільшенням дебіторської заборгованості в структурі їх активів, що призводить до уповільнення обсягів платежів.

Облік розрахунків з покупцями та замовниками є одним із найважливіших і найбільш досліджуваних напрямів бухгалтерського обліку, оскільки саме на цій фазі формується більша частина грошових надходжень суб'єкта господарювання.

У вітчизняному середовищі методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансових звітах регулюються НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [1]. В міжнародній практиці немає окремого стандарту щодо регулювання обліку дебіторської заборгованості. Оцінка, визнання та методи обліку дебіторської заборгованості визначаються в МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації», МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання» та МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [2].

Дослідження обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства встановлює наступне:

- принципи звітності за МСФЗ дають можливість відобразити фактичний фінансовий стан підприємства, установи, організації;
- діяльність суб'єкта господарювання безпосередньо залежить від правильної організації обліку дебіторської заборгованості;
- якість дебіторської заборгованості потребує створення ефективної системи, досконалої класифікації та чіткої розробки,

стандартизації методів оцінки та аналітичних облікових документів, що дозволить накопичувати інформацію про дебіторську заборгованість з різними рівнями узагальнення та деталізації [3].

Дебіторська заборгованість на українських підприємствах є нормальною ознакою процесу фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, що обумовлено характером та особливостями його діяльності, але кожне підприємство зацікавлене в оптимізації вартості дебіторської заборгованості [4]. Вартість дебіторської заборгованості залежить від продажів, умов оплати покупцям (передоплата, післяплата), терміну відстрочки платежу, платіжної дисципліни клієнтів, організації контролю за станом дебіторської та претензійної роботи на підприємстві.

Наслідками необачної кредитної політики суб'єктів господарювання стосовно покупців, або збільшення обсягу продажів, або неплатоспроможність і банкрутство частини покупців може бути через різке збільшення дебіторської заборгованості та її частки в оборотних активах. Визначено причини збільшення дебіторської заборгованості (рис. 1).

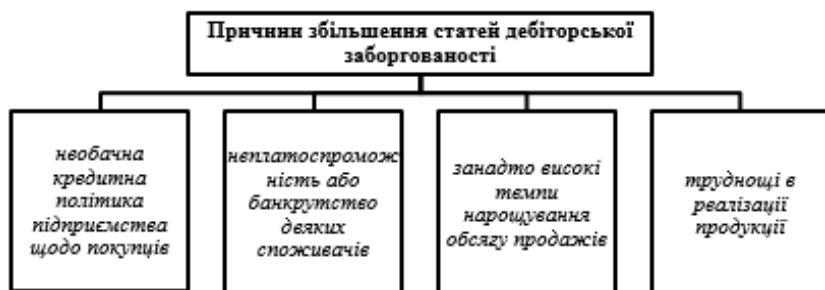

Рис. 1. Причини збільшення статей дебіторської заборгованості

Джерело: розроблено автором на основі [5]

Якщо скорочення дебіторської заборгованості відбувається за рахунок скорочення періоду її погашення – це оцінюється позитивно. Про зниження активної діяльності суб'єкта

господарювання може свідчити зменшення дебіторської заборгованості у зв'язку зі зменшенням відвантаження продукції [5].

Якщо суб'єкт господарювання забезпечується наявністю вільних оборотних коштів, які в свою чергу підтримують поточну діяльність – це свідчить про ефективність діяльності підприємства. Дебіторська заборгованість на підприємстві спричиняє зменшення оборотних коштів, отже, її зменшення сприяє підвищенню платоспроможності [6]. За цих умов актуальним стає питання аналізу дебіторської заборгованості, її своєчасного погашення та запобігання виникненню дебіторської заборгованості, що є основою для прийняття ефективних рішень.

Проведення поглибленого аналізу дебіторської заборгованості, виходячи з поточної ринкової ситуації, допомагає впевнено стверджувати, як величина дебіторської заборгованості впливає на фінансову стійкість і платоспроможність підприємства. У цьому сенсі суб'єктам господарювання необхідно проаналізувати формування, рух і стягнення дебіторської заборгованості, порівняти їх вартість з попередніми періодами в динаміці, проаналізувати кількісний і якісний склад і визначити основні принципи кредитної політики для покупців і постачальників [7].

В роботі досліджено та визначено основні проблеми бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості на вітчизняних підприємствах (таблиця 1).

Для вирішення зазначених проблем та оптимізації обліку дебіторської заборгованості в цілому варто запропонувати наступне:

1. Побудувати дієвий механізм внутрішнього контролю дебіторської заборгованості, зокрема простроченої заборгованості, своєчасне виявлення неприйнятних для суб'єктів господарювання видів кредиту.

2. Для уникнення втрати контролю за своєчасністю погашення дебіторської заборгованості та оплати рахунків покупцями та замовниками – проведення систематичної інвентаризації дебіторської заборгованості.

3. Визначити методику створення резерву сумнівних боргів та викласти її в обліковій політиці підприємства. При цьому особливу

увагу слід приділити класифікації дебіторської заборгованості за строками погашення (короткострокові, довгострокові), а також оцінці перспектив забезпечення такої заборгованості, для уникнення неплатоспроможності покупців і замовників.

4. Враховуючи те, що значне перевищення реальної дебіторської заборгованості створює загрозу для фінансової стійкості підприємства та викликає необхідність залучення додаткових джерел фінансування, необхідно здійснювати своєчасний контроль за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості;

5. Розроблення та вжиття плану заходів з реструктуризації дебіторської заборгованості та координації у цій сфері.

Таблиця 1

Проблеми бухгалтерського обліку на вітчизняних підприємствах

№ з/п	Визначені проблеми та недоліки
1	Неприспособаність методів визначення суми резерву сумнівних боргів у бухгалтерському обліку, які визначаються НП(С)БО 10
2	Часткова відсутність нормативно-правової бази з обліку дебіторської заборгованості
3	Недосконалість методичних підходів до класифікації та оцінки дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги
4	Місце дебіторської заборгованості в обліковій політиці та проблема організації бухгалтерського обліку
5	Система внутрішнього контролю дебіторської заборгованості в підприємствах не налагоджена, що викликає проблему обґрунтованості дебіторської заборгованості в цілому та за окремими видами
6	Проблема аналізу угод з покупцями та замовниками за існуючими методиками

Джерело: розроблено автором на основі [7]

Отже, облік дебіторської заборгованості є одним із найважливіших об'єктів бухгалтерського обліку, його чітка організація безпосередньо вплине на прискорення циклу

оборотних активів та своєчасне надходження коштів від реалізації продукції та послуг, а також мінімізація ризику непогашення дебіторської заборгованості.

Ефективне управління розрахунками з дебіторами слід забезпечувати шляхом впровадження дієвої системи внутрішнього контролю, що включатиме раціональний вибір методики розрахунку резерву сумнівних боргів та ґрунтовне обліково-аналітичне забезпечення фінансової стійкості і тим самим допоможе уникнути ризиків безперервності діяльності підприємства.

Література:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» Наказ Міністерства Фінансів України від 08.10.1999 р. № 237, зі змінами і доповненнями 2021 р. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>.

2. Мазіна О.І., Rogoznii С.А. Міжнародні стандарти фінансової звітності та їх практичне застосування: навчальний посібник. Ірпінь. Університет ДФС України, 2021. 440 с. С. 228–253.

3. Лучко М. Р., Бенько І.Д., Яцишин С.Р., Мельник Н.Г. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності : навч.посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. С. 4–37.

4. П'ятигорець Г.С., Ніколайчук К.В. Шляхи удосконалення обліку дебіторської заборгованості. *Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна «Проблеми економіки транспорту»*. 2017. № 13. С. 40–46.

5. Гуцаленко Л.В., Мельник А.О. Облік дебіторської заборгованості: концептуальні основи П(С)БО та МСФЗ. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8173>.

6. Чухно І.С. Методика аналізу дебіторської заборгованості підприємства. URL: <http://intkonf.org>.

7. Томчук О.Ф., Сидоренко І.М. Методика проведення аналізу дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. *Фінанси, облік, банки*. 2019. № 1 (24). С. 94–101.